

KANSANVALLAN PERUSKORJAUS®

KANSANVALLAN PERUSKORJAUS®

TARKASTUSRAPORTTI

Tunnistetiedot

KOHDE Kansanvalta, Suomi

EI MITENKÄÄN
SALAINEN

TOIMENPIDE
Peruskorjaus

TYÖN AJANOHTA
1.7.2018-30.6.2021

Hankkeen keskeiset osapuolet

PROJEKTIVASTAAVA Kansanvallan peruskorjaus
-projekti

PÄÄSUUNNITTELIJA Antti Kivelä, johtaja
Uudistumiskyky-teema, Sitra

PÄÄTÖKSENTEKOHANKEVASTAAVA
Eduskunta

VALMISTELUHANKEVASTAAVA
Valtioneuvosto

ALOITEHANKEVASTAAVA
Eduskuntapuolueet

KOKEILUHANKEVASTAAVA
Kokeilukunnat ja -kirjastot

OSALLISTUMISHANKEVASTAAVA
Kansalaiset

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Demokraattisen järjestelmän toimijat ylläpitävät prosessia, jossa kansalaisille tarjotaan aktiivisen toimijan rooli.

TILANNE 2021

Ei merkittäviä pysyviä uusia käytänteitä eikä eri toimijoiden keskinäistä koordinaatiota. Yksittäisiä kehittämishankkeita.

SITRAN TOIMENPITEET

Sitra on tukenut eduskunnan, valtioneuvoston ja eduskuntapuolueiden kehittämishankkeita, joissa pyritty edistämään kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Suomalaiset kansalaisvaikuttajina (18.3.2020)

<https://www.sitra.fi/julkaisut/suomalaiset-kansalaisvaikuttajina/>

Mediavälitteinen yhteiskunnallinen vaikuttaminen (27.1.2021)

<https://www.sitra.fi/julkaisut/mediavälitteinen-yhteiskunnallinen-vaikuttaminen/>

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Osallistumisen ja vaikuttamisen tapoja kehitetään ja kokeillaan ennakkoluulottomasti.

TILANNE 2021

Edustuksellista demokratiaa tukevaa kehitystyötä ja kokeiluja on erityisesti joissakin kunnissa, valtionhallinnossa vähemmän.

SITRAN TOIMENPITEET

Sitra on toteuttanut useita kuntakokeiluja ja robottipuhelukokeiluja.

Miten demokratiaa kokeillaan? (1.6.2021)

<https://www.sitra.fi/julkaisut/miten-demokratiaa-kokeillaan/>

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Käynnistetään vaalien laaja kokonaisvaltainen tuotekehitys.

TILANNE 2021

Ei konkreettista etenemistä, vaikka vaaliosallistuminen heikkoa.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Vaalirahoitusta uudistetaan mm. kampanjakustannusten rajoitteella.

TILANNE 2021

Ei toimenpiteitä, vaikka korkeat kustannukset rajaavat ehdolle asetumista.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Päättöksenteon eri toimijoiden keskinäistä käytännön työnjakoa selkeytetään.

TILANNE 2021

Parlamentaarisia komiteoita ja työryhmiä on lisätty. Muuten hyvin vähän toimenpiteitä.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Ennen eduskuntavaaleja puolueet hyväksyvät yhteisen tilannekuvan ja keskeiset tulevat painopisteteemat.

TILANNE 2021

Ei ole edistynyt, vaan pikemminkin näkemykset tilannekuvasta ja yhteisistä teemoista ovat erkaantuneet.

SITRAN TOIMENPITEET

Sitra on tuottanut aineistoa mm. tilannekuvasta ja megatrendeistä.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Valmistellaan vähemmistöhallitusten edellyttämät pelisäännöt ja käytännöt.

TILANNE 2021

Koronakriisin yhteydessä on otettu käyttöön toimintatapoja, jotka samoja kuin vähemmistöhallitusten aikana. Muilta osin ei toimenpiteitä.

SITRAN TOIMENPITEET

Sitra on julkaissut selvitykset eri hallitusvaihtoehtojen vaikutuksesta sekä hallituksen muodostamisprosessista.

Miten hallituskokoonpano vaikuttaa sen johtamiseen? (7.6.2021)

<https://www.sitra.fi/julkaisut/miten-hallituskokoonpano-vaikuttaa-sen-joh-tamiseen/>

Miten Suomeen muodostetaan hallitus (9.2.2021)

<https://www.sitra.fi/julkaisut/miten-suomeen-muodostetaan-hallitus/>

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Puolueet vahvistavat omaa pitkän aikavälin politiikan suunnittelu- ja valmistelutyötä yhteiskunnallisen uudistuspolitiikan tukemiseksi.

TILANNE 2021

Kehitystä on tapahtunut ennen ek-vaaleja, niin määrällisesti kuin laadullisestikin. Ohjelmatyön ajoitus ja tarkoitus edelleen lähinnä vaaleihin liittyvää.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Aidosti uudistuneiden puolueiden julkista rahoitusta vahvistetaan merkittävästi mahdollistamaan demokraattisen osallisuuden vahvistaminen ja poliittinen ohjelmatyö uusilla toimintamalleilla.

TILANNE 2021

Puoluetukeen on tehty merkittävä korotus (palautettu reaalisesti entiselle tasolle). Resurssilisäystä ei ole sidottu uudistamiseen.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Puolueet uudistavat järjestöraakenteensa toimintatapojen kehittämiseksi ja osallistumismahdollisuuksien vahvistamiseksi.

TILANNE 2021

Uudistamista ei ole tapahtunut eikä sitä ole näköpiirissä. Vaalipiireihin sidottu organisaatorakenne uuden haasteen edessä hyvinvointialueiden myötä.

SITRAN TOIMENPITEET

Sitra on tukenut eduskuntapuolueiden yhteistä kehittämishanketta mm. opintomatkoilla sekä valtakunnallisilla ja maakunnallisilla työpajoilla sekä selvityksillä.

Puolue- ja järjestötoiminnan malleja maailmalla (6.9.2019)

<https://www.sitra.fi/julkaisut/puolue-ja-jarjestotoiminnan-malleja-maailmalla/>

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Yhdistyslakia muutetaan siten, että puolueiden johto voidaan valita suoralla jäsenvaalilla ja suoraa sitovaa jäsenvaalia voidaan käyttää muutoinkin.

TILANNE 2021

Yhdistyslain uudistaminen on etenevässä.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Eduskuntatyötä uudistetaan vastamaan yhteiskunnassa ja hallinnossa tapahtuneita muutoksia ja mahdollisuuksia. Eduskuntatyön uudistamisesta tehdään perusteellinen selvitys toimenpide-esityksineen.

TILANNE 2021

Eduskuntatyön uudistamishanke on työskennellyt usean vuoden ajan. Selvitystyötä ja toimenpide-esityksiä on tehty. Jatkossa on tarpeen yhteys valtioneuvoston uudistamistyöhön ja kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseen.

SITRAN TOIMENPITEET

Sitran on tukenut eduskuntatyön uudistamishanketta esim. tarvittavien selvitysten osalta.

Miten kansaa edustetaan? (27.2.2020)

<https://www.sitra.fi/julkaisut/miten-kansaa-edustetaan/>

Miten tietoa käytetään päätöksenteossa? (24.11.2020)

<https://www.sitra.fi/julkaisut/miten-tietoa-kaytetaan-paatoksenteossa/>

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Eduskunnan vuosikelloa muutetaan siten, että vuosittainen, kuukausittainen, viikoittainen ja päivittäinen työ rytmitetään uudella tavalla.

TILANNE 2021

Tarvittava selvitystyö on tehty ja asia on ollut esillä eduskuntatyön uudistamishankkeessa. Toimenpiteet odottavat vielä päätöksiä.

SITRAN TOIMENPITEET

Sitra on tehnyt eduskunnalle useita selvityksiä.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Eduskunnan syksyistä budjettikäsittelyä pelkistetään ja nopeutetaan merkittävästi varaamalla siitä vapautuva aika erityisesti kehyspäätöksen käsittelyyn.

TILANNE 2021

Asia on ollut esillä eduskuntatyön uudistamishankkeen yhteydessä, mutta merkittäviä muutoksia ei ole tehty. Yhteyttä hallituksen vuosikalenteriin ja toimintauudistuksiin on vahvistettava.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Valiokuntarakenne uudistetaan huomioiden mahdollisen strategisemman hallitusohjelman ja ilmiöpohjaisemman budjetin seuranta. Valtiovarainvaliokunnan jaostojako voidaan uudistaa tältä osin jo ennakoivasti.

TILANNE 2021

Valiokuntarakenne on ollut esillä eduskuntatyön uudistamishankeen yhteydessä, mutta muutoksia ei ole tehty.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Valiokuntatyölle laaditaan yhtenäiset prosessikuvaukset.

TILANNE 2021

Valiokuntatyön prosesseja on uudistettu koronakriisin seurauksena ja osa uudistuksista jäänee pysyviksi. Yhtenäiset prosessikuvaukset mahdollisia kun valiokuntaopas uusi-taan seuraavan vaalikauden taitteessa.

SITRAN TOIMENPITEET

Sitra on tukenut uudistustyötä (eduskunta, valtioneuvosto, puolueet) joilla tähän pyritään.

Miten Suomessa säädetään laki? (11/2021)

<https://www.sitra.fi/julkaisut/miten-suomessa-saadetaan-laki/>

Lainsäädännön arviointineuvoston rooli korona-aikana (11/2021)

<https://www.sitra.fi/julkaisut/lainsaadannon-arviointineuvoston-rooli-korona-aikana/>

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Lisätään tietoteknologian käyttöä mm. asiantuntijoiden etäkuulemisessa, asiakirjojen käsittelyssä sekä valiokunnan jäsenten keskinäisessä yhteistoiminnassa.

TILANNE 2021

Uutta teknologiaa on otettu käyttöön nopeutetusti korona-aikana. Voi jäädä pysyvämmäksikin toimintatavaksi.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Mahdollistetaan osallistuminen valiokuntien kokouksiin ja tärkeisiin eduskunnan äänestyksiin myös etäyhteyden kautta.

TILANNE 2021

Etäosallistuminen on otettu nopealla aikataululla käyttöön koronan seurauksena. Voinee jäädä ainakin osittain käyttöön pysyvämmälläkin tavalla.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Kirjastoista tehdään kansanedustajien johdolla tapahtuvan keskustelun demokratian kohtaamispaikkoja ja niille varataan tähän erillinen määräraha.

TILANNE 2021

Puhemiehen aloitteesta käynnistettiin "Kirjastoista kansanvallan foorumeita"-hanke, joka kokeili ja juurrutti toimintatapaa ympäri Suomea. Toiminta jatkuu edelleen. Valtion vuoden 2021 budjettiin varattiin 1 me määräraha.

SITRAN TOIMENPITEET

Sitra koordinoi ja tuki "Kirjastoista kansanvallan foorumeita"-hanketta.

Miten kirjastoista tehdään kansanvallan foorumeita? (1.6.2021)

<https://www.sitra.fi/julkaisut/miten-kirjastoista-tehdaan-kansanvallan-foorumeita/>

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Pääministerin tosiasiallista asemaa valtioneuvoston ja hallitusohjelman toimeenpanon johtamisessa vahvistetaan lisäämällä häntä avustavan valtioneuvoston kanslian roolia, osaamista ja resursseja. Valtioneuvoston kanslian sisäistä johtamisjärjestelmää selkeytetään.

TILANNE 2021

Pääministerin rooli korostunut, mutta todennäköisesti koronasta johtuen. Valtioneuvoston kanslian roolia pyritään nyt selkeyttämään ja vahvistamaan mm. sisäisellä organisoinnilla, selvitystyöllä, resurssilisäyksillä ja mahdollisilla säädöksillä.

SITRAN TOIMENPITEET

Sitra selvittänyt valtioneuvoston ytimen toimintaa niin normaaliaikana kuin korona-ajan kriisitilanteessakin.

Valtioneuvoston ydin Suomessa (8.4.2019 ja 20.8.2019)

<https://www.sitra.fi/julkaisut/valtioneuvoston-ydin-suomessa/>

Valtioneuvoston ydin kriisitilanteessa (14.1.2021)

<https://www.sitra.fi/julkaisut/valtioneuvoston-ydin-kriisitilanteessa/>

Ilmiömainen julkinen hallinto (31.8.2018)

<https://www.sitra.fi/julkaisut/ilmiomainen-julkinen-hallinto/>

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Poliittisten erityisavustajien riittävästä määrästä huolehditaan hallitusohjelmaan liittyvän poliittisen toimeenpanon valmistelun laadun ja nopeuden varmistamiseksi.

TILANNE 2021

Toteutunut määrällisesti erittäin hyvin. Lisännyt koordinaatiota ja nopeuttanut ratkaisujen löytymistä. Pysyvä vaikutus valmistelun laatuun vielä epäselvää.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Kaikille ministereille nimetään ammattimaisesta poliittisesta viestinnästä vastaava avustaja.

TILANNE 2021

Toteutunut hallitusryhmien vetäjien osalta, ei kaikkien ministerien osalta, vaikka avustajien määrä sen mahdollistaisikin. Poliittisessa viestinnässä edelleen vaikeuksia, jotka korostuvat korona-aikana.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Valtioneuvoston ja sen alla toimivien ministeriöiden sekä niiden alla toimivan valtionhallinnon siiloutuneisuutta vähennetään lisäämällä yhtenäisyyttä vahvistavia rakenteita ja toimintatapoja.

TILANNE 2021

Vähäisiä kehitysaskeleita tehty ja tekeillä mm. VAHVA-hankkeen (yhteinen asiakirjahallinto ja yhteiset prosessit) puitteissa. Rakenteellisia uudistuksia tehty vähän, enemmänkin toimintatapojen osalta. Korona vauhdittanut yhteistyötä ja koordinaatiotarvetta.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Poliittiset valtiosihteerit nimitetään kaikkiin ministeriöihin. Koko valtioneuvoston työn johtamisen ja koordinoimisen vahvistamiseksi pääministerin tueksi kootaan kustakin hallitusryhmistä yksi valtiosihteeriksi valtioneuvoston kanslian yhteyteen.

TILANNE 2021

Poliittisia valtiosihteereitä on lisätty tuntuvasti, mutta rooli ja asema eivät ole selkeytyneet. Valtioneuvoston kansliassa vain yksi valtiosihteeriksi.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Kansliapäällikkökokouksen muodollista ja tosiasiallista asemaa koko valtioneuvoston työtä hallinnollisesti ohjaavana toimielimenä vahvistetaan.

TILANNE 2021

Ei merkittävää muutosta aiempaan.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Hallitusohjelman sisältötavoitteita ja taloutta tarkastellaan nykyistä yhtenäisempänä kokonaisuutena varaaamalla hyväksytyille tavoitteille tarvittavat määrärahat.

TILANNE 2021

Hallitusohjelmaa seurataan yhtenäisempänä kokonaisuutena, mutta ei rahoituksen osalta eli ei ole heijastunut vielä budjettirakenteeseen ja talouden ohjausmekanismeihin.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Siiloutumisen vähentämiseksi ja monimutkaistuvien yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisen tukemiseksi valtion budjetin rakenne uudistetaan ns. ilmiöpohjaiseksi budjettinniksi.

TILANNE 2021

Budjettirakenne ei ole uudistunut. Kehittämisselvityksiä eri toteutusmalleista on VNK:n ja VM:n toimesta tehty.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Nimetään ministeriryhmät vastaamaan hallitusohjelman ilmiökokonaisuuksien toimeenpanosta ja seurannasta.

TILANNE 2021

Hallitusohjelmassa osin ilmiöpohjaiset strategiset kokonaisuudet, joilla osin niitä vastaavat ministeriryhmät.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Rahoitusta koskevat pitkän aikavälin linjaukset (JTS) ja vuositasen talousarvioesitykseen tulevat määrärahat perustellaan hallitusohjelmaan sisältyviä strategisia tavoitteita mukaillen ilmiöperusteisesti.

TILANNE 2021

Tähän ei ole päästy. Hallitusohjelma on edelleen oma erillinen kokonaisuutensa ja JTS sekä talousarvio oma, ei ilmiöpohjainen, kokonaisuutensa.

TOIMENPIDEKEHOTUKSET 2018

Valittavien ilmiöiden osalta määritetään 4-6 vuoden strategiset tulos- ja vaikuttavuustavoitteet sekä näitä täsmentävät vuositasen kehitystavoitteet.

TILANNE 2021

Ei ole toteutunut ilmiöpohjaisesti, mutta osa merkittävistä tavoitteista ylivaalikautisia. Hallitusohjelman seurantaa toteutetaan n. 70 mittarin/indikaattorin osalta.